

[[sites/default/files/kfinder/images/mpasis.jpg]]

LESVOS News	Πολιτική	Κοινωνία	Οικονομία	Αθλητικά	Πολιτισμός	Αστυνομικό Ρεπορτάζ	Εκπαίδευση	Εργασία
Αγροτικά - Αλιεία	Περιβάλλον	Τουρισμός	Υγεία	Ναυτιλιακά - Μεταφορές	Βιβλίο (/articles/news-	Μουσείο Σίγρι - Γεωπάρκο		

«Κάθε άφιξη βάρκας στη Σκάλα Συκαμιάς ήταν η βασανιστική επανάληψη της άφιξης εκείνου του φοβισμένου ορφανού»

Τετάρτη, 25/05/2016 | [Αρθρα](#) - [Γνώμες](#)

του Στρατή Μπαλάσκα *

Ο τελευταίος χρόνος αποτέλεσε, ίσως, μία από τις δυσκολότερες περιόδους της επαγγελματικής μου ζωής. Τα προσφυγικά κύματα που έσκασαν βίαια στις ακτές της Λέσβου άσκησαν σε όλους εμάς, που έπρεπε να τα καλύψουμε δημοσιογραφικά, μία απίστευτη πίεση.

Πρώτα πρώτα η ταχύτητα εξέλιξης του φαινομένου, η συνεχής διαφοροποίηση των συνθηκών και των δεδομένων μας ανάγκασαν να τρέχουμε κυριολεκτικά πίσω από τα γεγονότα. Σε μια εποχή, μάλιστα, που οι ψηφιακές δυνατότητες εκμηδενίζουν τους χρόνους μετάδοσης της είδησης, κάθε τι που συμβαίνει πριν καλά καλά προλάβεις να το καταγράψεις, να το επεξεργαστείς, να το σχολιάσεις έχει ήδη πάψει να είναι «νέο». Έχει κυκλοφορήσει κουτρουβαλώντας στις λεωφόρους του διαδικτύου, έχει δεχθεί παρεμβάσεις, έχει ανακατευτεί με εκατοντάδες σχόλια και έχει ήδη γίνει ιστορία.

Δεν ήταν όμως η καταγραφή του συμβάντος, την ώρα που αυτό εκτυλίσσεται, το μόνο δύσκολο. Άλλωστε, δεκάδες ήταν αυτοί που χωρίς κάποιον είδους δημοσιογραφική διαπίστευση κατέγραφαν και καταγράφουν, ακόμη και με ένα απλό κινητό τηλέφωνο, βάρκες να καταφθάνουν στην ακτή, μωρά μουσκεμένα να κουρνιάζουν στην αγκαλιά μιας σαστισμένης μάνας. Κι όλες αυτές οι άμεσες αποτυπώσεις ενός εξελισσόμενου δράματος έφταναν ακαριαία σχεδόν σε όλον τον κόσμο. Δεν ήταν το μεγαλύτερο πρόβλημα, λοιπόν, η άμεση καταγραφή.

Το ουσιαστικότερο πρόβλημα ήταν - και είναι - η υπεύθυνη διαχείριση μιας πολυεπίπεδης κρίσης με κυρίαρχη την ανθρωπιστική της διάσταση. Γιατί το ζήτημα δεν είναι να συσσωρεύεις πληροφορίες, αλλά να μπορείς, μέσα σε ελάχιστο χρόνο και χωρίς την πολυτέλεια μιας ιστορικής αποτίμησης σε δεύτερο χρόνο, να υπογραμμίζεις το σημαντικό, να επισημαίνεις τη λεπτομέρεια που παίζει ρόλο, να διακρίνεις σήμερα το μικρό δυσδιάκριτο σημάδι που θα καθορίσει το αυριανό μεγάλο γεγονός.

Το καλό, σήμερα, είναι ότι όλα όσα γράφουμε αναμεταδίδονται σε εκατοντάδες ιστότοπους. Κανείς δε δικαιούται να μην ξέρει. Το κακό είναι ότι όσο περισσότερες φορές δει κάποιος μπροστά του την εικόνα ενός πνιγμένου προσφυγόπουλου τόσο πιο γρήγορα αρχίζει να τη συνηθίζει. Περνά από τη φρίκη στην απάθεια, και αναζητά κάτι ακόμα πιο έντονο για να μείνει το ενδιαφέρον του αμείωτο. **Το πρώτο ναυάγιο είναι πρωτοσέλιδη είδηση, το εκατοστό είναι ένα ακόμη στατιστικό δεδομένο.** Πώς θα μετατρέψεις, λοιπόν, ως δημοσιογράφος, την ποσότητα σε ποιότητα; Πώς θα βρεις έναν τρόπο να πείσεις ότι ο εκατοστός πνιγμένος είναι εξίσου σημαντικός με τον πρώτο, ότι ο χιλιοστός πρόσφυγας δεν αποτελεί μια πληκτική επανάληψη ενός έργου που έχουμε δει, αλλά το βάθεμα ενός προβλήματος που δεν καταφέραμε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά; Και για να το δείξεις αυτό πρέπει αναγκαστικά να προχωρήσεις πέρα από την απλή μετάδοση μιας πληροφορίας. Να αποκαλύπτεις αυτό που δεν είναι άμεσα ορατό. Να κρατήσεις την ισορροπία ανάμεσα στον σεβασμό της ανθρωπίνης ιδιαιτερότητας και την ανάγκη αποκάλυψης των πτυχών μιας ιστορίας που αφορά πραγματικούς ανθρώπους, με όνομα, πρόσωπο και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Και πως, από την άλλη πλευρά, αυτή η ανάδειξη των μικρών ατομικών ιστοριών που συνθέτουν τη μεγάλη παγκόσμια ιστορία δε θα μετατραπεί σε ένα ασύδοτο κουτσομπολιό ή στις σελίδες ενός εύπεπτου μελοδραματικού φωτορομάντζου.

Και αυτή δεν είναι η μόνη ευκολία στην οποία μπορείς, ως δημοσιογράφος, να παρασυρθείς. Μπορείς, επηρεασμένος από τη θετική, κατά τα άλλα, φιλοδοξία της αποκαλυπτικής και κριτικής γραφής, να ανακαλύπτεις δαίμονες και συνωμοσίες πάντα και παντού. Και έτσι να χάνεται το πραγματικό σκάνδαλο κάτω από μια συνεχώς αναπτυσσόμενη σκανδαλοθηρική φλυαρία.

Αν, λοιπόν, πάρεις ως δημοσιογράφος στα σοβαρά το ρόλο σου ως διαμορφωτής - σε έναν βαθμό τουλάχιστον - της κοινής γνώμης, πώς θα μπορέσεις να περιγράψεις μία τόσο πολύπλοκη, πολυεπίπεδη και συνεχώς μεταλλασσόμενη κρίση, αποφεύγοντας τα στερεοτυπικά δίπολα που προκύπτουν μέσα από μία προειλημμένη απλουστευτική απόφαση για τους κακούς και τους καλούς, τους θύτες και τα θύματα;

Και είναι γεγονός ότι όλο τον προηγούμενο χρόνο, μέσα από τη γνήσια αγωνία για την τύχη όλων αυτών που ταλαιπωρημένοι έφτασαν στον τόπο μας, αλλά συχνά και κάτω από τον φόβο μήπως χαρακτηριστούν ξενόφοβοι ή ρατσιστές, πολλοί υιοθέτησαν περιγραφές που παρουσιάζουν τους πρόσφυγες με απλουστευτικό και ισοπεδωτικό τρόπο. Εστιάζουν σε φωτογραφίες με μάνες και παιδιά, παγιώνοντας την εικόνα του πρόσφυγα ως ένα ανήμπορο, τραυματισμένο, αναξιοπαθών θύμα. Ως ένα άτομο που πρέπει κάποιος άλλοι «επαγγελματίες της προστασίας» να βάλουν κάτω από τις φτερούγες τους και όχι ως ένα ενεργό υποκείμενο με στόχους και επιδιώξεις που δικαιούται να διεκδικήσει και, ενδεχομένως, να μην είναι δυνατόν να εκπληρώσει. Και από τη στιγμή που όλοι οι πρόσφυγες θεωρούνται μία ομοιογενής μάζα με ενιαία συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται απλουστευτικά ως θύμα, θα πρέπει απέναντί τους να αντιπαρατεθεί, ως μία ενιαία πάλι μάζα ο ντόπιος πληθυσμός, και με τη σειρά του να διεκδικήσει τον απλουστευτικό χαρακτηρισμό του αλληλέγγυου. Και αν, ο μη γένοιτο, κάποια ένταση σπάσει αυτό το αγγελικό προσώπιο θα αρχίσουμε, το ίδιο απλουστευτικά, να μιλούμε για φαινόμενα ρατσισμού και μισαλλοδοξίας.

Τα πολλά χρόνια της δημοσιογραφικής μου πορείας με βοήθησαν να κινηθώ, όλο τον προηγούμενο χρόνο, έχοντας επίγνωση όλων των παραπάνω προβλημάτων, ελπίζω με ικανοποιητική επάρκεια. Το πιο δύσκολο, όμως, για μένα κομμάτι σε όλη αυτή την εύθραυστη ισορροπία ήταν το πώς θα μπορούσα να τα διαχειριστώ όλα αυτά με ψυχρότητα και από απόσταση. Αν, δηλαδή, θα μπορούσα - και, τελικά, εάν θα έπρεπε - να βγω έξω από τη δική μου προσωπική ιστορία. Εδώ και χρόνια οι φίλοι με ακούν να δηλώνω «πρόσφυγας» στην καταγωγή, στο θρήσκευμα, στο πολιτικό φρόνημα. **Κουβαλάω, δηλαδή, μέσα μου, με έναν βασανιστικό τρόπο, τη μνήμη ενός αδικημένου Περγαμηνού παππού, μιας χαμένης γιαγιάς, τη μνήμη ενός εξαχρονου ορφανού που σώθηκε μάλλον κατά λάθος και έφτασε πριν από 94 χρόνια με μια ξύλινη βάρκα σε κάποια ακτή της Μυτιλήνης. Κάθε βάρκα που έφτανε στη Σκάλα Συκαμιάς ήταν για μένα η βασανιστική επανάληψη της άφιξης εκείνου του φοβισμένου ορφανού. Κάθε γυναίκα που πατούσε με αστάθεια τα χαλίκια της παραλίας της Κρατήγου είχε το βλέμμα της γιαγιάς που δεν γνώρισα.** Ως πρόσφυγας δεν μπορούσα να καταγράψω τους άλλους πρόσφυγες σαν απλά περιστατικά, σαν επιτυχημένες φωτογραφίες. Δεν μπορούσα να μην σκέφτομαι ότι μετά την ξέφρενη ανακούφιση ενός επιτυχημένου διάπλου ακολουθεί ο τρόμος της άγνωστης γης, των άγνωστων ανθρώπων που σε κοιτούν με επιφύλαξη, που κρύβονται στα σπίτια τους για να μη χρειαστεί να σου δώσουν στέγη, που κοιτάζουν αλλού για να μη χρειαστεί να σε φιλέψουν όταν πεινάσεις.

Κατά γενική ομολογία, βέβαια, οι πρόσφυγες που έφτασαν εδώ στη Λέσβο όλον τον προηγούμενο χρόνο, δεν βρήκαν τις πόρτες των ντόπιων κλειστές και αφιλόξενες. Πολύ πιθανόν, επειδή τις δικές μου προσφυγικές μνήμες λίγο πολύ τις μοιράζεται όλο το νησί. Είναι γνωστό, άλλωστε, ότι η Λέσβος - όπως και τα υπόλοιπα νησιά του ανατολικού Αιγαίου - ήταν οι πρώτες περιοχές που έγιναν δέκτες του μεγάλου κύματος των προσφύγων από την Μικρά Ασία, καθώς είχαν διαχρονικά μια διαρκή επαφή με την απέναντι στεριά. Ήδη από τον πρώτο διωγμό (1914 - 1918), χιλιάδες πρόσφυγες, κυρίως από τις απέναντι περιοχές του Αϊβαλιού, των Μοσχονησιών, της Περγάμου, ήρθαν στο νησί. Προσπαθώντας να αποφύγουν την πρακτική των νεότουρκων και των Γερμανών κυρίως συμμάχων τους, μάζεψαν τις οικογένειές τους, πήραν μαζί ό,τι μπορούσαν από το βιος τους, επιβίβαστηκαν σε βάρκες και καΐκια και κατέφυγαν στην Λέσβο, που είχε ήδη ενσωματωθεί στο ελληνικό κράτος. Το μεγαλύτερο κύμα, βέβαια, έφτασε κάτω από πολύ χειρότερες συνθήκες μετά την καταστροφή του 1922. Συνολικά, πέρασαν από την Λέσβο 130.000 Μικρασιάτες πρόσφυγες, από τους οποίους εγκαταστάθηκαν μόνιμα εδώ γύρω στις 31.000, σύμφωνα με την απογραφή του 1928. Ποιος θα μπορούσε, λοιπόν, να ισχυριστεί ότι δεν έχει έστω μία κάποια σχέση με την προσφυγιά; **Ποιος θα μπορούσε να διώξει τις μνήμες κείνων των παππούδων και των πατεράδων που αν και έφτασαν στο αδελφό νησί της Αιολίδας έπρεπε να αντιμετωπίσουν δύσπιστους και αφιλόξενους νησιώτες. Που αν και κουβαλούσαν μέσα τους την περηφάνια της ελληνικής τους παιδείας, άκουγαν να τους αποκαλούν, περιφρονητικά, «τουρκόσπορους».** Αυτές οι μνήμες, πιθανότατα, έστω και ξεθωριασμένες με τα χρόνια, δεν επέτρεψαν στους κατοίκους του νησιού να γυρίσουν με αδιαφορία την πλάτη σε όλους αυτούς που έφτασαν με πλαστικές βάρκες από την απέναντι ακτή, τον προηγούμενο χρόνο.

Ιδιαίτερα, σχεδόν μέχρι το φθινόπωρο, όταν τα κύματα των προσφύγων έφταναν ολοένα και πιο ισχυρά, όταν τα ναυάγια πολλαπλασιάζονταν και ο πολυσυζητημένος συντονισμός αργούσε, οι κάτοικοι του νησιού ήταν αυτοί που, αυθόρμητα ή οργανωμένα, ατομικά ή συλλογικά, κατάφεραν να σώσουν, να δώσουν τις πρώτες βοήθειες, να περιθάλψουν τους σημερινούς φυγάδες. Και δίκαια, έστω με μία κάποια δόση υπερβολής, η Λέσβος αποκαλέστηκε το νησί της αλληλεγγύης.

Φυσικά, η έκταση του προβλήματος υπερέβαινε κατά πολύ τις δυνατότητες αυτής της αυθόρμητης πρωτοβουλίας. Αυτό που είχαμε μπροστά μας δεν μπορούσε να αντιμετωπιστεί με όσα επέβαλε η προσωπική ευαισθησία του καθενός. Αναγκαστικά, η διαχείριση της κατάστασης απέκτησε επαγγελματικά χαρακτηριστικά. Οι αρχές επιτέλους οργανώθηκαν, οι αρμόδιες υπηρεσίες ενισχύθηκαν. Το νησί γέμισε οργανώσεις, άλλες με σαφείς στόχους, προέλευση και προσανατολισμό και άλλες με πιο σκοτεινό, ενδεχομένως, πρόσωπο. Εισέρρευσαν εθελοντές, εκτός ή εντός εισαγωγικών. Σε αυτό το πλαίσιο δεν ξέρω αν είναι δυνατό και θεμιτό να προσπαθήσει να διακρίνει κανείς το κατά πόσον οι προσφυγικές μνήμες έπαιξαν κάποιο ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση της κατάστασης. Αν, στο αυστηρό πλέον πλαίσιο που προσδιορίζεται από διεθνείς συμφωνίες, επιστημονικές προδιαγραφές και νομοθετικές ρυθμίσεις, μπορούμε να εξακολουθήσουμε να μιλούμε για μια πραγματική αλληλεγγύη που ξεκινάει και υποστηρίζεται από την κοινωνική βάση του νησιού.

Όμως σίγουρα μπορούμε να μιλήσουμε για την ανοχή. Την αποδοχή σε γενικές γραμμές, χωρίς ιδιαίτερες εντάσεις και συγκρούσεις, της εισβολής

ενός μεγάλου για τα πληθυσμιακά δεδομένα του νησιού πλήθους ανθρώπων που δεν μιλούσαν την ίδια γλώσσα, που είχαν άλλες συνήθειες, πίστευαν σε άλλους θεούς. Την αποδοχή των πρόχειρων καταυλισμών που φύτρωναν σε διάφορα μέρη του νησιού και σιγά σιγά πήραν σχεδόν μόνιμο χαρακτήρα. Γιατί η αγωνία αυτών των ανθρώπων θύμιζε με τραγικό τρόπο εκείνους τους άλλους που πριν από 94 χρόνια στοιβάζονταν πρόχειρα σε ανοιχτούς δημόσιους χώρους, αυλές σπιτιών, σχολείων, εκκλησιών, νεκροταφείων αλλά και δημόσιων κτιρίων. Που έφτιαχναν αυτοσχέδιες παράγκες με ξύλα και γκαζοτενεκέδες. Την αποδοχή, σε γενικές γραμμές, χωρίς ιδιαίτερες εντάσεις και συγκρούσεις, της ανατροπής κάποιων παγιωμένων από χρόνια ισορροπιών στη μικροοικονομία του νησιού. Επειδή, ίσως, οι σημερινοί πρόσφυγες που χωρίς να έχουν επιλογή μετέτρεπαν τις τουριστικές παραλίες σε χώρους αποβίβασης και πρόχειρης εγκατάστασης, τα δίχτυα των ελιών σε πρόχειρα υποστρώματα και τα κλαδιά των δένδρων σε πρόχειρη καύσιμη ύλη, θυμίζουν με τραγικό τρόπο εκείνους τους άλλους που, πριν από 94 χρόνια, θεωρήθηκαν απειλή καθώς εισέβαλαν στην εύθραυστη οικονομία του νησιού προσπαθώντας, όπως όπως, να επιβιώσουν.

Σκέφτομαι, όμως, ότι η Λέσβος δεν έχει το αποκλειστικό προνόμιο της προσφυγικής μνήμης. Ολόκληρη η ανθρώπινη ιστορία είναι γεμάτη προσφυγίες. Μια τέτοια οδυνηρή μνήμη, άλλωστε, είναι που έκανε τον Άλι από το Ιράκ - πρόσφυγας ο ίδιος εδώ και μερικά χρόνια στην Ευρώπη - να έρθει εδώ για να βοηθήσει στη Σκάλα Συκαμιάς. Για πόσο; Για όσο φτάσουν τα λεφτά του, όπως μου είχε πει ο ίδιος. Δεν τον ξαναείδα τον Άλι. Προφανώς τελείωσαν εδώ και μήνες οι οικονομίες του. Αλλά συνάντησα πολλούς άλλους που δώσανε ένα κομμάτι της ζωής τους όχι για να γίνουν είδηση, όχι για να πάρουν κάποια τιμητική διάκριση, αλλά επειδή είδαν σε αυτούς τους ταλαιπωρημένους ξένους εικόνες μιας άλλης ξενιτιάς, μιας άλλης κοινωνικής απομόνωσης, μιας άλλης χαμένης πατρίδας. Και είπαν να απλώσουν χέρι βοήθειας.

Αυτή, όμως, είναι μόνον η μία όψη του νοήματός. Γιατί δίπλα στην Λέσβο της αλληλεγγύης εμφανίστηκε ένα πλήθος επιτήδειων που μετέτρεψαν το προσφυγικό πρόβλημα σε ευκαιρία για προσωπική προβολή ή εύκολο πλουτισμό. Όλοι μας, εκτός ίσως από τις αρμόδιες δικαστικές αρχές, είδαμε τους μαυραγορίτες που ανενόχλητοι εκμεταλλεύθηκαν την αδυναμία αυτών των ανθρώπων. Αυτούς που χρέωναν τη φόρτιση του τηλεφώνου, που θησαύριζαν πουλώντας ευτελή προϊόντα σε υπερβολικά υψηλές τιμές. Αλλά και όλους όσους έκαναν την περιθάλψη προσοδοφόρο επιχείρηση, την εθελοντική προσφορά επάγγελμα, τη φιλανθρωπία μέθοδο πλουτισμού. **Γιατί, προφανώς, η ξεθωριασμένη μνήμη μιας άλλης προσφυγιάς δε φτάνει για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα που έχουμε μπροστά μας σήμερα. Και ιδιαίτερα όταν πρόκειται για μία μνήμη που κινείται μόνο μέσα στο πλαίσιο της νοσταλγίας και της προσωπικής συγκίνησης. Σε αυτό είμαι σίγουρος ότι θα συμφωνούσε και ο κυρ Παναγιώτης, εκείνο το εξάχρονο ορφανό προσφυγόπουλο από την Πέργαμο, ο πατέρας μου, αν ήταν σήμερα μαζί μας και μπορούσε να μιλήσει.**

* Ο Στρατής Μπαλάσκας είναι δημοσιογράφος

Από τη στήλη «Ιδέες και Απόψεις» του ΑΠΕ- ΜΠΕ

(φωτο 1 αρχείου Πέτρος Τσακμάκης)

1 Comment

Sort by **Newest**

Add a comment...

Γιάννης Παπαδόπουλος · Athenai, Attiki, Greece

Ρε άντε γαμήσου κομμούνι!

Like · Reply · 1 · May 25, 2016 6:53am

Facebook Comments Plugin

12/07/17 - 09:00

[Να μιλάς](#) (/articles/news-categories/arthra-gnomes/na-milas)

Να μιλάς

Τζώρτζια Ρασβίτσου *

Το θέμα της ζωής είναι μια μάχη με τον χρόνο και τον θάνατο...

27/06/17 - 07:15

[Η σεισμόπληκτη Βρίσα της Βρισηίδος του Ομήρου](#) (/articles/news-categories/arthra-gnomes/i-seismoplikti-bris-a-tis-brisaidos-toy-omiroy)

Συντάκτης:

Αριστείδης Κυριαζής *

21/06/17 - 18:23

[Μαγεία σε λευκό πανί](#) (/articles/news-categories/arthra-gnomes/mageia-se-levko-pani)

Γράφει η Τζώρτζια Ρασβίτσου *

Θα συναντηθούμε πάλι εκεί. Στις σκοτεινές αυλές. Κι είναι τώρα στην εποχή τους τούτες οι αυλές. Όσες έχουν...

[Μαγεία σε λευκό πανί](#) (/articles/news-categories/arthra-gnomes/mageia-se-levko-pani)

Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ ΣΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

[\(articles/news-categories/astynomiko-reportaz/28hronos-prospathise-na-fygei-apo-ti-lesvo-para-tovs\)](#)